دوای خوێندنەوەی کۆمەڵە چیرۆکی

"بابانۆێل تۆراوە!.."

• محمد رشید فتاح •

نامەوێ وەك رەخنەگرێکی (دەستنیشانکراو) نە لە نووسەر خۆیو نە لەخۆێندەوارنیش بێمە پێشەوە ، واتە : تا لەتوانای ئەلەمەکەمدایە تاڵو تفتێکی بێویژدانانە ، یان شەکراوێکی بێویژدانانە بکەم بە گەرووی چیرۆکەکانی کاك (عەبدوللا عەزیز خالید) دا . نە خێر بەلکوو وەك خوێندەوارێکی وا کە لایەنانە حەز بەوە دەکات باری سەرنجی خۆی بەرامبەر بەو کۆمەڵە چیرۆکە دەربڕێت دێمە پێشەوە. .

چەند ساڵێك لەمەو بەر کاك (عەبدو للا) وەك چیرۆکنووسێکی لاو هاتە مەیانی چیرۆك نووسینەوە . بەر لە چیرۆکی (کولەمەرگی) ـ یەکەی کە چیرۆکێکی درێژبوو ، لە شەستەکاندا بەچەند کورتە چیرۆکێك خۆی بە خوێندەواران تاساند . من بەش بە حاڵی خۆم دوای لە چاپدانی کۆمەڵە چیرۆکی گڕی کەفە وشکەکانتان دائەمرکێمنەوە) کە لە ساڵی (١٩٧٣)دا نووسەر بڵاوی کردەوە، وەك نووسەرێکی کورتەچیرۆك بەچاکی نووسەرم ناسی . بێگومان لە ژیانی هەموو نووسەرێکی رەسەندا ، تا لە ژیاندابێت ، بەلای منەوە وایە کە برانەوە نیە لە پێشکەشکردنی بەرهەمی ئەدەبیدا مەگەر چەند هۆیەکی تایبەتیو گشتی ی کار نەکاتە سەر ئەو نووسەرە دوای خوێندنەوەی کۆمەڵە چیرۆکە ، ئەو دەمە من بە لای خۆمەوە گەیشتمە ئەو قەناعەتەی کە هێشتا تەجروبەی چیرۆکنووسی لە

مەیانی چیرۆکنووسیندا وەك پێویست نەگەیبوو ، هێشتا لە سەرەتای رێگەدایە . بەڵام مادام نووسەر بێکۆڵدان ملی رێگەی گرتووەو ، دەیەوێ زیاتر هەوڵبدات ، ئەوا بێگومانم پێشدەکەوێتو بەرهەمی چاکترو سەرکەوتوو ترمان دەخاتە بەردەم . وەنە ئەو دەمەش من هەر لە خۆمەوە جەمسەری ئەم رایەم گرتبێ ، ویستبێتم خۆمی پێڕازیبکەم ، نەخێر بەلکوو چیرۆکەکانی ئەو دەمەی نووسەر جگە لە کۆمەڵێ شتی رۆژانەی نووسەر خۆی بەولاوە ، شتێکی نوێی نەخستنە بەرچاوم . بەڵام نابێ ئەوەش لە بیر بکرێت ، وەك لای زۆربەی نووسەرەکانی تری خۆشمان واهاتووە ، کە هەموو سەرەتایەك بێکەمو کورتیو ، ناتەواوی کاڵو کرچی ، رەگ داناکوتێ . لەو باوەڕەدام کە هیچ نووسەرێك لای ئێمە ، بەویەڕی شارەزاییو ، تواناو ای هاتوویی‌یەوە نەهاتۆتە پێشەوە .

بەڵام ئەوەتا سالی (١٩٧٨) مو هەمان نووسەر بە خۆیو کۆمەلە چیرۆکێکی چاپکراوی نوێیەوە ، هاتۆتەوە مەیدانو ، داوا لە ئێمە دەکات ، کە راستو ڕەوان لە بارەی چیرۆکەکانیەوە ڕایەك دەربڕینو ، قسەیەکیان لە سەربکەین ، ڕەنگە ئەو بەلای خۆشی‌یەوە بلێ : ـ نیستام ئەو ساتەی (مراهقەی ئەدەبیم) نیەو ، بەویەڕی دەروون سافیو پێخۆشحالی‌یەوە ، هەموو ڕایەکی بەجێو ، پەسەند وەردەگرمو ، لە ڕێگەبڕینی لەمەودواما ، لەبەر رۆشنایی‌یاندا هەنگاوی تیژترو ، پێشکەوتوانەتر دەهاوێژم .

چیرۆکنووس لە پێشەکیی کتێبەکەیدا ، لەژێر ناونیشانی (رووکردنەوە) دا دەلێ : ـ (ناکرێت کە بەرهەمی ئەدەبی زادەی رەنگدانەوەی (خۆخواردنەوەو ، مێشك تواندنەوەو ، سووتاندنە)، بۆ سەردەمی ژانو پەنگخواردنەوەی ئەو (موعاناتە)ی کە هەراساتیان بە مێشکی جەنگاڵو ، ووروژاوی نووسەر هەلگرتووە ، ئەم کۆمەڵە چیرۆکە لە زەمینەیەکی تایبەتیو دیاری‌کراوەوە سەری هەلداوەو ، سەردەمی نووسینەکەی ئەگەڕێتەوە بۆ نیوەی دووەمی سالی (١٩٧٧) . ئەگەرچی رەنگدانەوەی ناوەڕۆکەکەی بۆسەردەمێکی لەوەوبەرترە ..)

واتە لە سالێكو چەند مانگێکدا ئەم (٩) چیرۆکەی‌نێو ئەم دووتوێی کتێبە لەدایكبوون . نووسەر بە خستنەرووی ئەم تەمەنە دیاری‌کراوە شتێکی باشی لەگەڵ خوێندەواراندا کردووە ، چونکە لەوانەیە گەر ئەمەی نەکردایە ئەو کاتە ئێمە بەلای خۆمانەوە مێژووی لەدایكبوونی چیرۆکەکانمان بگەڕاتایەتەوە بۆ چەند سالێك لەمەوبەرو ، بە ویستی خۆمان حسابمان بۆبکردنایە . نابێ ئەوەش لەیاد بکەین کە زۆربەی ئەم چیرۆکانە لە رۆژنامەو گۆڤارە کوردی‌یەکاندا لەم دواییەدا بلاوکراونەتەوە .

کەواتە ئەم چیرۆکانە (موعاناتی) ئەم‌سەردەمە دیاری کراوەیان بە نێو چەوانەوەیە .

باشە با بزانین چ جۆرە موعاناتێك نووسەری هەراسان کردووەو ، گێنگلی پێداوە .

(تابلۆی دیمەنی خەمبارێکی ئازاردراو ، کاتێ خازە ئەدوێ . هەنسکی شۆخێك . تاوان لە ژێر سێبەری داری زڕا . بابەنۆئێل تۆراوە . پەندەکەی باپیری ، ناپاك ـ خونچە ـ لە دەریای ئازاردا .)

نووسەر وەك چیرۆکنووسێکی واقعی ، موعامەلە لەگەڵ واقعێکی رۆژانەی خۆیدا دەکات . راستە هیچ ناشارێتەوە . ئایدۆلۆژیەتی خۆی بەرامبەر بە رووداوەکان نادۆڕێنێ . کتومت بە کامێرای هەستی وێنەیان دەگرێتو ، لەو قالبەشدا کە خۆی قەناعەتی پێیەتی دەیانشواتەوەو ، بە ئاشکرا دەلێت = ـئەوا من شایەتی خۆم بەرامبەر بەو سەردەمە دیاری‌کراوە داو ، ئیتر ئێوە کەیفی خۆتانە ، من شتەکان وادەبینم، رووداوەکان بەم جۆرە دەم هەژێنن . وەنەبێ وەك یەکێك لە ئێوە خۆم جیاکردبێتەوەو ، دوورەپەرێز وەستابم ، نەخێر ئێوە منتان جوولاندووە ، تا بەم شێودیە وێنەتان بکرم .

ئەوەتا لە چیرۆکی یەکەمدا (تابلۆی دیمەنی خەمبارێکی ئازاردراو .) نووسەر یەکێکە لەو کۆمەلە تێکچرژاوەی کە چایخانەیەك کۆی کردوونەتەوە . ئەم وەك رێبوارێك ڕێی دەکەوێتە ناویانو ، لای (حەمەئەمین) دەگیرسێتەوە . دیارە (حەمەمین) هاوڕێیەکی کۆنی نووسەرە ، هەرچەندە نووسەر دەستی بۆ ئەمە درێژ نەکردووە . بۆیە وا دەمو دەست دەرگای گفتو گۆی لە گەڵ دەخاتە سەرپشت . چایخانەکە کۆمەلە کەسانێکی هەمە جۆرەی تێدایە ، (مولتەزیم) . (ڕووخاو) . حەمەئەمین کەسێکی مولتەزیمە . ئەوەتا پەیتا پەیتا

خەفەت بۆ (قیەم‌و رەوشـــتو ، گنتو پەیمانی ، لەدەســتچوو دەخوات . کـەچی رووخاوەکان بـە (جرت)وەلامی دەدەنەوە .

به لای حەمەئەمینەوە هۆی لەناوچوونی ئەو شــتە بەنرخانە دەگەڕێتەوە بۆ :

ـ هەمووی هەبوو ، پشـەکە خواردی ! ئـــای پشـە سپلەکە . خوێنەر چاوەڕێی دەوری نووسـەر دەکات . ەچی نووسـەر جگە لــە کامێرایـەکـی بێدەنگ کە وێنەی دژبەیەکمان بۆ دەگرێت ، هیـــچ دەورێکی تری نیە . کە دەڵێین چیرۆکنووسی واقعی . دەبێت شارەزایی تەواوی لـــە پەیوەندی‌یەکانـــی کۆمەڵایەتی‌و ، شتە دژیەیەکاندا هەبێتو ، هیچ شتێك بەبێ هـۆ نەخاتـــە روو . چونکە کــــاری هونەرمەندی واقعی تەنیا وێنە گرتن نیە . بـەڵکوە پێویـستە بە چەکی ئایدۆلۆژیەتی خۆیەوە ، کاربکاتە سەر واقعو ، هەوڵێ گۆڕاتیشی بـــدات . نابـــێ نووسەر بە قسەی (قالەی پووره مەنیج) کەدەڵێ :ـ (لێپرسینەوە خۆمان خۆش !) هەموو شتێك کۆتایی پێ‌بهێنێ‌و، بێدەنگی خۆی بەو قسانە بکاتە ڕازی‌بوون. دەبوایە تیشکی سەرنجی خۆی وەك یەکێك لەوان بهاویشتایە سەر قسەکانیان‌و ، رایەکی دەربڕیایە . چونکە ئەو قسانە هەریەکەیان کۆمەڵێك قسەو باسی بەدوادا دێت . راستە دوای هەموو (پشـە خواردنێك) شیرازەی ماڵ دەشێوێت . بەڵام گرنگ ئەوەیە هەنا هەتایە .. هەر دەستەوسان دانەنیشین‌و بڵێین :ـ ئای پشـە سپلەکە ! .

له چیرۆکی کاتێ خازە ئەدویێدا لاوەی کرێکار بە هەر چوار لادا هەڵپەی هارانـــە دەکات . وەك نووسەر دەڵێت :ـ چوار گرێی ئە ژیانی داوەو ، چەند هەنگاوێکیشی بەرەو ئامـــانج‌و خۆناسین ناوە .)

کەچی ئەگبەتە تەنیا شرۆلی‌و پەڕپووتی‌یەکەی وای‌لێکردووە کـە خەڵکی بەشێتی بزانن‌و ، بەفیکەو چەپلەلێدان سەری دنیای لێ بهێننەوە یەك .

ئەمیش بە خۆی‌و بە خەڵکی دەڵێ :ـ ئەبێت خەلکەکە تێم‌بگەن ودك خۆم خۆم ئەناسم .) ئەبێت بیسەلێنم ئە مێشکم وون‌کردوەو ، ئـە بیرو هۆشـم دۆڕاندووه !)

کەواتە لاوه شێت نیەو ، بیرو هۆشێیش ئــە دۆڕاندووه . تەنیا شرۆلی‌یەکەی وای‌لێکردووه کــە ببێتە (شاذ). هەرچەندە لاوە خاوەن بیرو هۆشەو ، لە کۆنوە چ جۆرە بیرکردنەوەو ، تێڕوانینێکی بەرامبەر بەژیان هەبووە ، ئیتر هەر ئەوەیەو نەگۆڕاوە . زمانی حالی دەڵێ :ـ (من هەر ئەوەم کە دەمناسن !) کەچی خەڵکەکە هەر بە توێکڵە شووتی شاباشی دەکەن .

به ڕاستی پیاو پڕ بەدڵ بەزەیی بە لاودی چـل ساڵ تەمەن‌و ، خاوەن بیرو هۆشدا دێتەوە . ئـــەم عالەمە تێك‌چوون‌و ، بە خوت‌و خۆرایی یـەخـەیان گرتووە . تا خواوراستان (مام شـەریفی) گەڕەکی خۆیان فریای دەکـەوێت‌و خـەڵکـەکـەی لێ‌دوور دەخاتەوە .

سەیر ئەوەیە مام شـەریفیش کە دراوسێیانە دەردی لاوەی کلۆل نازانێ . تا خازە وەك (فریادرەسێك) ددڵێ :ـ

ـ دوو مانگە دایکی تۆ خۆش .

که واتە لێرەدا نووسـەر هۆیەکی تری دژبەیەکمان دەخاتە بەرچاو کە دەڵێ ، ـ راستە خەڵکەکـــەش ناهەقیان نی‌یە لەبەر بێ‌دایکی وا بە لاوە ئەکەن .

کەچی لەمەوپێش ئێمە وامان دەزانی هـــەر لەبەر پەڕپووتی‌و ، شرۆلی لاوەیە سەریان کردۆتـە سـەری . باشـە لـە چ کۆمـەلێکدا خـەڵکی لەبـەر بێ‌دایکی بە توێکڵە شووتی شاباشی کەسێك دەکەن؟. گەر کەسێك موستەهەقی ئەوە نەبێت ! .

نووسەر لە لایەکەوە هەق بە لاوە دەدات .

ـ راستەلاوە ناهەقی نی‌یە لـــە تاو بێ دایکی وای لێ‌بەسەر هاتووە .

چی لێ بەسەر هاتووە ؟ . خۆ بەلای نووسەرەوە تێك‌ئـــەچووەو ، بەلای ئێمەشـــەوە هیچ هەڵس‌و کەوتێکی شێتانەی لێ‌نابینین .

له لایەکی تریشەوە هەق بەخەڵکەکە دەدات کەوا لــە لاوە ددکەن ! .

ئەم شتە دژ بەیەکانە وامان لێ‌دەگات کە بڵێین:ـ لاوە شێتەوە ، خەڵکی لە خۆیانەوە ســەر ناکەنـــە سـەری ! .

له چیرۆکی هەنسکی شۆخێکدا .

نووسەر لە سەر زمانی هاوەڵێکی خۆی ژۆرو جەوری ئاغایەکمان دەخاتە پێش‌چاو . (غەریب) ی تەمەن (٣٠)ی ساڵە (١٦) رۆژە لە گەووڕی وولاخەکانـــی شاسوار ئاغادا خزێنراوە . خەڵکەکەش لەبەر دەرگی گەووڕەکەدا کۆبوونەتەوەو ، نازانــن غەریب بـۆ وا

بەم حاڵە براوە . پیاو وا هەست دەکات بە ڕاستی (غەریب) بەلایانەوە (غەریبەو) . کابرایەکی نەدیوو نەناسیاوە . ئەنیا بۆ دەپرسن :

(ــ لە پیاو کوژو ڕێگریش ناچێ ! .)

خەڵکەکە لە هەموو ئاشێك دەکەن . نووسەر سەرکەوتووانە بیروڕای جۆر بە جۆری ئەو کەسانەمان بۆ ئاشکرا دەکات .

هەرچەند غەریب بەندەو ، دووملی هوری ئاغای بە دیارەوەیە بەلام هاوارو دادی خۆی دەگەیەنێتە خەڵکەکە .

خەڵکەکەش بێدەنگن .

(کەتە) یەکی پیاوی ئاغا گرێیەکی ڕووداوەکە بەم جۆرە دەکاتەوە : ــ ئەوە شێتەکەیە وا دەکات ؟ .

کەواتە غەریب بە لای ئاغاوە شێتە ؟ . غەریبیش وەك (لاوە) دەڵێ : ــ شێت نیم . هەرچی غەریبە بەلای ئاغاوە کراوە بە شێت . هەرچی لاوەش بوو ، بە لای خەڵکیەوە بووە بە شێت .

ــ دوژمنینە منیش نەمێنم بەو ئاوانە گلاوەتان ناگەن.

کام ئاواتە ؟ . نووسەر بە (مفاجەئەیەك) گرێکوێرەی باسەکەمان بۆ دەکاتەوە .

ــ دایکم جوانە .

کەواتە ئاغا لەبەر ئەوە غەریبی کردووە بە شێتو ، ڕەوانەی دەکات . (ژنەکەی جوانە)

باشە چۆن کوڕەکەی غەریب ، هەر لە خۆیەوە دەڵێت: ــ

ــ دایکم جوانە .

ئەمەی چۆن زانی ؟ لە کاتێکدا دایکیش پێی نەوتووە ، کە مەسەلەکە وایە . دەبوایە نووسەر بە گەڕانەوەیەك، رابوردوویەکی ئاغای بۆ نزیك بوونەوە لە خێزانەکەی غەریب بخستایەتە ڕوو . تا ئەوسا ئێمە نەکەوتینایە بەسەر شتێکی کتو پڕیدا . پاشە لەناو ئەو خەڵکانەدا نیە کە لایەنگری شەرەفو کەرامەتی غەریبەو ، ژنەکەی بگرێت . بەتایبەتی لە ئاواییەکدا کە خەڵکی لەپێناوی شەرەفو ناموسدا هەموو بەرگرییەك دەکەن ،

لەوانەیە نووسەر پێمان بڵێ : ــ تارای شەرم.. تارای شەرم وادەکات شتەکە ونبێت .

ئەی باشە بۆ لەو هاوەڵەی خۆی نە پرسی : ــ کە کوڕەکەی غەریب پێی وتی : ــ دایکم جوانە ! . تۆ دەورت چیبوو ؟ .

تاوان لە ژێر سێبەری داری زڕا .

لەم چیرۆکەشدا ، خەڵکی گەڕەك هەموو بە یەزمەکە دەزانن ، بەلام کەس خەمی نیەو ، هەموان دەڵێن : ــ جا چی ئەبێت با ببێت ؟. (ــ دنیا ئاو ببیات پووشێکی ئێمەی تیا نیە ! .)

خەرامانی چەوساوە لە پێناوی تولفەکەیدا هەڵپەی مەردانە دەکات .

ئەمیش وەك (غەریب) دەڵێ بەسەرهاتەکەیان یەکە ، هاوارو داد دەباتە بەر خەڵکی ، (ــ بۆ خاتری خوا تولفەکەم فریام کەون !) کەچی کەس لای لێناکاتەوە . دەڵێی ویژدانو ، مرۆڤایەتی خراوەتە ناو دەریایەکی بێبنەوە .

خەرامان ئیشی مالان دەکات . کەچی وەك لە زینداندا بەند کرابێت ، هەر هاوارییەتی ، (ــ ماوەم بدەن سەرێکی لێبدەم ، ئای لەم دڵ ڕەقانە . بێگومان نووسەر مەبەستی لەو کەسانەیە کە خوێنی خەڵکی دەمژنو ، مرۆڤ وەك (ئامێر) سەیر دەکەن .

بەلام‌کارەکەی خەرامان کارێکی سەربەستەو ، لە کارگەیەکدا نیە ، تا نەتوانێ ئامێرێك جێبهێڵێت .

ــ درۆ دەکەیت .. تولفی چی ؟ ئەمیش وەك درۆکانی ترت .

کەواتە خەرامان بەلای خەڵکیەوە بە درۆزن ناسراوە.

باشە کام درۆیانە ؟ . دەبوایە نووسەر درۆیەکی لەوەوبەری (خەرامان) ی بخستایەتە ڕوو .

خەڵکی لەبەر ئەوەی تا خەرامان لە ساوەر کوتانەکەی نەبێتەوە ڕێگەی نادەن تا بچێتەوە ماڵەوەو، تولفەکەی ببینێت .

خەرامان ناچار لە ماڵەکە دەچێتە دەرێو ، خۆی فڕێ دەداتە ناو (زێ) وە .

دەبوایە نووسەر خاوەن ماڵەکەی بە ماڵی (ئاغا) یەکی چەوسێنەر دەستنیشان بکردایە . ئەوساکە ڕێی تێنەچوو ، کە سەربەستی لێزەوت بکرایە ! . چونکە تا چەوسێنەر نەبێت ، چەوساوە نابێت هەروا بە پێچەوانەشەوە ، هەموو کەسێکیش چەوسێنەر نیە ! . دوای مردنی خەرامان ئەمجا خەڵکەکە دەڵێن : ــ

ــ هەموو تاوانبارین .

ــ بێکەس بوو ، هەژاربوو .

تا کابرایەکی ڕەقەڵە وەك دەمڕاستێك ڕوو دەکاتە خەڵکەکەو

ـ چەپەڵینە ئێوە درۆ ئەکەن ! .

هەرئەویش قفڵی دەرگای ماڵی خەرامـــــــان دەکاتەوە . کە دەبینن ، تولفەکەش مردووە .

بەڵام منداڵێکی زیتەڵەی تازە پێگەیشـــــتوو هەڵئەداتێ : ـ راست دەکات . واتە کابرای ڕەقەڵە راست دەکات .

کام منداڵە ؟ . منداڵێکی کام بەرەی خەڵکەکە ؟ ئەو خەڵکەی کە خەرامانو ، تولفەکەیان لەناوبرد .

یان منداڵی ئەو کابرایەی کە دەڵێ ' ـ ئـــــەم دیمەنە زیندووە ، تفێکی بێعارانەیە بەنێو چەوانماوە !

نووسەر دەبوایە سیمای منداڵە تازەکەی بـــۆ ئاشکرا بکردبنایە .

بابە نۆئێل: تۆراوە

بابە نۆئێل لە کێ تۆراوە ؟ . بێگومان لە شوانەی تەمەن (٤) ساڵو ، هەتیوکەوتوو تۆراوە .

شوانە لەو تەمەنەدا هەستیارە ئەوە نییە لــە دایکی دەپرسێ : ـ

ـ ئەوە بۆ چراکە کوژایەوە ؟ .

کام چرایە ؟ . بۆ کوژایەوە ؟. هۆی کوژانەوەی چیبوو ؟ .

کابرایەکی سمێل داتەکاو ئەم گرێیەمان بـــۆ دەکاتەوە .

ـ ئای لەبەر بێباوکی دەردێکی چەند کوشندەو گرانە.

واتە هۆی چرا کوژانەوەکە بێ باوکییە ؟ . گـــەر شوانە هەتیو نەکەوتایە ئەوا چراکە نەدەکوژایەوەو ، بابە نۆئێلیش نەدەتۆرا ! ! .

شوانە لە پرسیاری خۆی ناکەوێت . چونکە چرا هەر کوژاوەیەو ، دیاری بۆ نایەتو ، منالی خواپێداو نییە.

کەچی دایکی پێیدەڵێ : ـ ئای رۆژگار نەك بابـــە نۆئێل بەڵکو دۆستەکانیش لێمان تۆراون ! .

ـ ئەو زیزبوانە بێبەزەین .

ـ ئەو تۆراوانە بێویژدانن .

خۆزیا نووسەر هێنـــــدە بە (رەش بینییەوە) دڵی شوانەی نەدەشکانـــدو ، دایکــــەی وەك دایکێکـــی (هۆشــــمەند)ی وا لێـــدەکرد ، کە بەوپــەڕی (خۆش‌بینییەوە) هانی شوانەی دەداو ، تینو توانای دەنایە بەرو ، پێیدەوت ! ـ

ـ کوڕم .. چراکە کوژایەوە .. هەڵگیرســـانەوەی بەدەست خۆمانە . زویر مەبە ، بابە نۆئێلیش ئاشت دەبێتەوەو ، تۆش وەك بوویەکی ئەم سەرزەمینـــــە دۆستو کەسو کاری دڵسۆزت هەبەو ، بەدەستو دیارییەوە دێنەلات .

پەندەکەی باپیری .

پەندەکە چییە ؟ . (پێویستە پەندو عیبرەت لە رابوردووی دوورو نزیکمان وەرگرین !) دورو نزیك دەیان پەندو عیبرەتی لێوەردەگـــیرێت . بەڵام کام پەندە ؟ ! .

باپیرم رووی دەمـــی کردە هاوەڵەکانـــی .. (بەگو ئاغا زاڵمو خۆپەرستە .) ئەمە راستە . بەڵام با بزانین باپیری بەرامبەر بە زوڵمو زۆری ئەوان چۆن وەستاوە ؟ ! .

لە دەبیستێ بە فرمانی بەگی ناوچەکە براژنو ، منالە وردیلەکانی برازای لە ژوورێکی ماڵی کوێخای گوندەکەیان توند کراون ، ئەم رووداوە وەك شـێت هاری دەکات . بە خۆی دەڵێ : ـ چ رێگەیەك بگرمە بەر ؟ . سەرکەشیێ ، یان سەرشۆڕی .

خەڵکی دەیانەوێ رێگەی سەرشۆڕی پیشانبدەن .

ـ با هەر سەپانیەکەی ماڵی بەگ قایل بوایە .

ـ قانعیباشە .

بەڵام باپیرە بەمە رازی نابێو ، لە گەڵ هاوەڵەکانیـــدا بەرەو ماڵی (کوێخا حەمەرەش) ملدەنێ .

واتە رێگەی سەرکەشیی دەگرێتەبەر .

بەڵام شتەکە بە پێچەوانەوە دەشکێتەوە ، یەکێ لــە هاوەڵەکانی باپیرە لە بەرماڵی کوێخـــادا هەمـــــان بەسەرهاتی باپیرەی لێرووددەدات .

ـ برا سەپانەکەی تۆش بە بەگ رازی نەبوو .. بەگ خەریکە زنو منداڵەکانی شاربەدەر دەکات .

ئەو کاتە ئەمیش هەستبە نەفامیو گەوجی خـــۆی دەکات .

ئەو کاتە ئەمیش هەست بە نەفامیو گەوجی خۆی دەکات .

کە واتە پەندەکەی باپیرە ئەوەیە کە پشت بە هاوەڵێ (ناموافق) نەبەستین . ئێمە وامان دەزانی باپیرە دەرسی یاخیبوونو ، چۆنێتی دژایەتیکردنی زاڵمو ، چەوسێنەرمان فێردەکات . کەچی واتەبوو ! . بـــە پێچەوانەوە رووداوێکی تری هەمان رووداوی باپیری لەکن هاوەڵەکـــەی دووپات دەبێتـــەوە . دوایش شانازییەوەوە دەکات .

ـ تا ئاوانەکە بەسـەرخۆی نەهـــات .. منی بـیر نەکەوتەوە . کـەواتە باپیرو هاوەڵەکەی دوو دنیای

جیاوازن . وا دەزانم لە ڕێگە بڕینشدا قەت ناگەنە یەك . گەر وانەبوایەو ، هاوەڵەکەی لەو جۆرە خەڵکە بوایە کە ڕێگەی (سەرشۆڕی)یان دەنایە بەر باپیر ، ئەوا ئەم هاوەڵەشی ئەم ڕێگە سەختو پڕ مەترسی‌یەی لە گەڵیدا نەدەگرتە بەر ، بە تایبەتی ڕێگەی ماڵی بەگو ئاغای زاڵم ! .

لە چیرۆکی ناپاکدا :

دوو کەس لە بەیانیەکی جەژنا ، دوای گەڕانەوەیان لە گۆڕستانەوە دەچنە میوانی‌ی نووسەر . دوای مشتو مڕێکی زۆر کە زۆربەی قسەکانیان زیادەیە . دەکەونە گێڕانەوەی ئەوەی . کە ئافرەتێك لە گۆڕستانەکە بە عەتفو سۆزی دایکانەی خەمێکی خەست دەکاتە میوانی ئەو خەڵکە .

خوێنەر لە ئەنجامی ڕووداوەکەدا دەگاتە ئەو ئاکامەی کە دلێری جوانەمەرگی ئەو ئافرەتە ڕەشپۆشە بە هۆی ناپاکی‌ی هاوەڵێکی‌یەوە سەری تیا چووە . خوێنەر هەر لە ناونیشانی چیرۆکەکەوە هەست بە ئەنجامی ناپاکی‌یەك دەکات . بەڵام دەبوو نووسەر لەبری ئەو سەرەتا دوورو درێژی کە خۆی‌و ، میوانەکانی‌و ، دایکی‌ی پێوە ماندوو دەکات . بە (ڕاوندباکێك) ئەوەی بۆ بگێڕاینایەتەوە ، کە دلێر چۆن سەری تیاچوو ؟ . ئایا (غەفلەت) تووشی کردووە ، کە ببێتە هاوەڵی ناپاکێك ؟ . یان شتی تر !. نەك دەرگای ڕووداوەکە وابکاتەوە . کە هاوەڵێتی‌ی ناپاك ئەوە ئەنجامەکەیەتی . چونکە هەموو کەس ئەوە دەزانن ناپاك هەر ناپاکە ! .

چیرۆکی خونچە.

(سیروان)ی هەرزەو دلبراو ، کاتێك لە دەمی پوورە مەنیجەوە ئەوە دەبیستێ کە ماڵی خونچەی دراوسێیان گەڕاوتەتەوە . ئیتر بۆ چاوپێکەوتنی خونچە کێچ دەکەوێتە کەولی .
بە دایکی دەڵێت : ـ ئەی نەتزانیوە ماڵی دایکی خونچە نەهاتووتەتەوە ؟.
دایکیشی وەك لەو گەڕەکەدا نەبێت .
ـ بە ڕاست دایکی کام خونچە ؟ ! .
هەرچۆنێك بێت سیروان دایکی هەڵئەپێسچێت کە بچنە سەردانی ماڵی خونچە .
کە دەچنە ئەوێ . دایکی خونچە هەواڵێکی جگەربڕ بە سیروانو دایکی دەدات .
ـ هەفتەی ڕابردوو ـ لە پەڕینەوەی ئاوە خوڕەکەدا لافاو بردوویەتی .
سیروانیش (هیستریانە) هاواردەکات
ـ مەرجە نازداری خونچە گیانی قیبلەم هەرگیز لە بیر نەکەم .
ئەم هەموو ڕووداوە سەیرانە لەو گەڕەکەدا ڕووی داوەو ، سیروانو دایکیشی لە بێ‌خەبەران کەشکەك سەڵەوات .
لە کاتێکدا کە خونچە خۆشەویستو هاوەڵی منداڵی‌ی سیروانیشە . دوا چیرۆك **لە دەریای ئازاردا .**
نووسەر لەسەر زمانی ئەودوە بەسەرهاتێکمان بۆ دەگێڕێتەوە .
ئەو دەچێت بۆ ئاوخواردنەوە لە مزگەوتی گەورە . کەچی ژاوە ژاوێك لە دەوری (مەرقەبی) کاك ئەحمەدی شێخ هەستی بەکێش ددکات . کە دەچێتە پێشەوە . دەبینێ کۆمەڵێ ئافرەتی ڕەشپۆش دەوری قسنەکەیان داوە . کابرای تینوو شتی سەیر دەبیستێ . ئافردتێکی جەحێل لە جیاتی ئەوەی بۆ تولفەکەی بپاڕێتەوە ، بۆ خۆی هاواری لێ‌هەستاوە!.
خوێنەر دوای کابرای تینوو کەوتووە . دەیەوێ لە دەمی ئەوەوە شتێك ببیستێ . کەچی لە بری ئازارێك هیچی‌تر لە دەمو دووی نابیستین .
تۆ بڵێی ئازاری کابرای تینو لە دەست ئەو ئافرەتە (ناواعیانە) بێت کە داوای شتی مەحاڵ لە (قسنێك) دەکەن ؟ . یان ئازارەکەی بۆ ئەو پیرێژنە جەرگ سووتاوەیە کە لە چاوی کوڕەزاکەیدا ، کوڕە کۆچ کردووەکەی خۆی بە تولفێتی دەبینێ‌و ، بۆی دەپاڕێتەوە ؟ . نازانین . بۆ هەرکامێکیان بێت ، ئەوا کابرای تینوو ، ئازارەکەی وەك سەیرکەرێك شتێکی زیادەیە ! .

سەرەنجام :

دەڵێم : نووسەر چیرۆك نووسێکی واقیعیەو ، هەموو ئەو ڕووداوانەی کە بەم ڕۆژگارە کاریان تێدەکات . بە کامێرای هەستی وێنەیان دەگرێتو ، بێ‌ئەوەی گوێ بداتە لایەنی هونەری‌و ، تەکنیکی نوێ لە چیرۆك نوسیندا ، مەبەستی هەرەسەرەکی‌ی نووسەر ئەوەیە ، ئەو شتەی کە دەیەوێ بیخاتە ڕوو بە هەر شێوەیەك بێت بینووسێت ، هەرچەندە هێندێ

> **هەموو دڵسۆزو پیاوچاکانی گەلەکەمان داوای سەرکەوتنی هەڵمەتی گشتیی نیشتمانیی لەناوبردنی نەخوێندەواری دەکەن .**

جار هەوڵێ ئەوە دەدات کە ناوەڕۆکە نوێیەکان لــە قالبێکی نوێدا داڕێژێت ، بەم سەرکەوتنی کەمی بەدەست هێناوە . وەك چۆن ناوەڕۆکی نوێ خۆی لە شێوەی نوێدا دەنوێنێت ، بەپێچەوانەوە ئــەم ناوەڕۆکی کۆنی لــە شێوەی نوێدا دارشتووە .. هەروا بەپێچەوانەشەوە. نووسەر لە گەڵ (تەجروبەی) نووسینی ئەم چەند ساڵەیدا نەی توانیوە وەك پێویست بەسەر شێوە نوێیەکەی چیرۆکی تازەدا زاڵ بێت و ، سەرردەمانە بنووسێت . لەوانەیە بڵێ : ئەمە ڕێگەی خۆمەو ، من لەگەڵ ئەم جۆرە شێوە نووسینانەدام. بەڵام لە هێندی لە چیرۆکەکاندا ، چەند ناتەواوی‌یەك هەن کەبەلای منەوە پێویستە نووسەر لەم شێوە نووسینەی ئێستایدا لایەکیان لێ بکاتەوەو ، گەر پێی پاش بوون ئەوا با وازیان لێ بهێنێ .

١ ــ زۆر جار نووسەر ڕاناوی بزری (ئەو) بەکاردێنێ هەرچەندە کەسی سێیەمەکە (بزر نییەو ، بەراستی یان گێڕەرەوەیە ، یان پاڵەوانێکی (حازرە) . کەواتە ئەمەسەرلێتێك دانێك دروستدەکات . وا باشترە ناوی ئەو کەسە خۆی بهێنرێت و ، بەم شێوە نەشاردرێتەوە .

٢ ــ دەبینی کە پاڵەوانێك قسە دەکات لەبری ئەوە (فاصلە) یەك بدرێت بە قسەکانی ، کەچی (٢) جار یان (٣) جار داشێك دانراوە بۆ قسەکردنی یەك پاڵەوان ، ئەمەش بێگومان شتێکی نەگونجاوو ، نەشیاوە ، من وای بە بە پەسند دەزانم ، نووسەر لە کاتێ وادا (مەتەلۆکێکی) ڕاستەوخۆ ، یان ناڕاستەوخۆ لەنێوانی ئەم قسانەدا تێ هەڵکێش بکات سەرکەوتوو تر دەبێت . (بێگومان گەر پێویستی کرد . نەك لە هەموو حاڵەتێکدا .)

لە کاتێکدا شێوەی نوێ لە نووسیندا . ڕستەی کورت و پڕماناو ، برووسکەیی گرتۆتە خۆی ، کەچی نووسەر ڕستەی درێژی ، بە زۆر تێ هەڵکێشی وا دروست دەکات ، کە هێندێ جار خوێندەوار وەڕس دەکات . هەرچەندە نووسەر لە زۆر چیرۆکدا وازی لەمە هێناوە ، بەڵام هێشتا ماویەتی کە بەتەواوی پشت بکاتە ئەمە ، بۆ نموونە ،

(بە دەم کردنەوەی گرێی و باس و بزوا ندنی گرێژەنەی دەرگای هەست و بیرەوە ، لاپەڕە (١٠) .

لــە ناخی بیری ئاڵۆزییەوە بــە دوای ســەرچاوەی هەڵقوڵانی لێکدانەوەی خۆیدا ئەگەڕا . لاپەڕە(٢٤).

پەڕەی دڵی (مام شەریف) سەرقاپی خەفەکردنی بەسەر فنجانی هەڵچووی بیرو هۆشیدا کردو دەستی بەسەری لاوەدا هێنا ، لاپەڕە (٢٥) .

کێردە کولەش بە ناخی قووڵایی ڕووداوەکانی ڕۆژانەدا ئەچوە خواریێ و جەرگی ڕاستی هەڵئەدڕی ، لاپەڕە(٤٣) . با بەم چەند نموونەیە وازبێنین . لە گەڵ ئەمەشدا نووسەر وەکوو هەستی بەم شتە کردێ کە ئێمە ختمانە بەرچاو دەبینین ، لە بەکارهێنانی ڕستەی کورت و شیعری‌ی جواندا هەوڵی بەرچاو دەکەوێت ، حەزدەکەم ئەوەش بەگوێی نووسەردا بچپنم ، وەك چیرۆك نووسێکی (واقعی) با لەمەودوا (واقعیانە تر بنووسێت و ، بەرگی ڕەشبینی لەبەری پاڵەوانەکانی داکەنێ و ، لە دەریای ئازارو ، گریان و ، هەنسك و ، کوشتن و بڕین و ، کلۆڵی بیانپەڕێنێتەو تۆوی هیواو خۆشی و ، سەرکەوتن و بەرەوپێشچوون و ، وڕە بەرز کردنەوە ، لە زەوی دەروونیاندا بچێنێ .

چونکە نووسەری واقعی ئەبێت هەوڵی ئەوە بدات کە جیهانی سۆزو عاتیفە بڕووخێنێ .

لە کۆتاییدا هیوادارم کە بەرهەمی داهاتووی کاك (عەبدوڵلا) لەم بەرهەمەی ئێستای سەرکەوتوو تر بێت .